

Sygn. akt II CSKP 757/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)
SSN Marcin Łochowski (sprawozdawca)
SSN Mariusz Łodko

w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej w W.
przeciwko K. J. i B. J.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 13 września 2022 r.,
skargi kasacyjnej pozwanych
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 20 marca 2020 r., sygn. akt I ACa 86/19

uchyla zaskarżony wyrok częściowo, tj. w punkcie pierwszym podpunkt a) oraz w punktach drugim i czwartym i przekazuje sprawę w tej części Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 20 marca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Białymstoku zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Suwałkach z 22 listopada 2018 r. w ten sposób, że zasądził od K. J. i B. J. solidarnie na rzecz Banku S.A. w W. kwotę 986 100,34 franków szwajcarskich (CHF) z odsetkami, oddalając powództwo i apelację pozwanych w pozostałej części oraz oddalając zażalenie powoda i orzekając o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

A. J., prowadzący działalność gospodarczą, zawarł 14 stycznia 2008 r. z B. umowę kredytu inwestycyjnego dla posiadaczy rachunków bieżących w walucie wymiennej, na podstawie której bank udzielił mu kredytu w kwocie 1 696 260,00 CHF. Środki z kredytu miały zostać przeznaczone na sfinansowanie budowy budynku usługowo-mieszkalnego. Wypłata kredytu miała następować w walucie polskiej według kursu kupna dewiz obowiązującego w B. w dniu wypłaty. Natomiast spłata kredytu następowała w formie obciążenia przez B. rachunku kredytobiorcy równowartością w walucie polskiej kwoty kredytu w walucie kredytu według kursu sprzedaży dewiz. Termin płatności i wysokość miesięcznej raty kapitałowo-odsetkowej w CHF określał harmonogram spłat kredytu, stanowiący załącznik do umowy kredytu. B. J. 15 stycznia 2008 r. udzieliła solidarnego poręczenia za zobowiązania A. J. wobec B. z tytułu kredytu inwestycyjnego, na wypadek, gdyby dłużnik nie wykonał zobowiązań.

W tym samym dniu kredytobiorca zawarł z B. umowę ramową w zakresie współpracy na rynku finansowym, która uprawniała go do indywidualnego negocjowania kursu CHF, stosowanego przy wypłacie poszczególnych transz kredytu. W związku z tym przeliczenia walutowe kwot transz kredytu z CHF na polskie złote dokonywane były w odmienny sposób, aniżeli wynikający z umowy kredytu, ponieważ kredytobiorca negocjował kurs CHF stosowany przy wypłacie rat kredytu. Łączna wartość wypłaconych kredytobiorcy środków po przeliczeniu na złotówki wynosiła 3 593 770,91 zł.

Kredytobiorca A. J. zmarł 13 października 2009 r. Spadek po nim na podstawie ustawy nabyli z dobrodziejstwem inwentarza: żona B. J. w 1/2 części i syn K. J. w 1/2 części.

B. J. 29 października 2009 r. i 27 stycznia 2010 r. zawarła z B. ugody, modyfikujące warunki spłaty kredytu. W związku z zaprzestaniem spłat kredytu powodowy bank pismem z 5 marca 2015 r. wypowiedział ze skutkiem natychmiastowym umowę kredytu. Następnie 4 września 2015 r. powód wezwał pozwanych do zapłaty kwoty 976 300,27 CHF.

Sąd Apelacyjny przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, aprobuując jednocześnie motywy prawne, którymi Sąd ten kierował się, wydając wyrok, dokonując korekty jedynie w zakresie rozstrzygnięcia dotyczącego odsetek. Sąd drugiej instancji wskazał, że sporna umowa stanowiła umowę kredytu inwestycyjnego denominowanego w walucie obcej. Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się sprzeczności zawartej umowy z zasadą swobody umów (art. 353¹ k.c.), z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm., dalej: „pr.bank.”) ani z zasadą walutowości. Sąd Apelacyjny doszedł również do przekonania, że pozwana B. J. nie mogła być traktowana jako konsument w relacjach z powodowym bankiem, skoro środki pozyskane z kredytu, który poręczyła, przeznaczone zostały na prowadzoną ówczesnie przez małżonka skarżącej działalność gospodarczą, a więc w istocie – majątek wspólny małżonków J.. To zaś czyniło bezprzedmiotowym analizowanie postanowień umowy kredytu z punktu widzenia art. 385¹ i n. k.c.

Pozwani w skardze kasacyjnej zaskarżyli wyrok Sądu Apelacyjnego w części, tj. w pkt Ia, II i IV, wnosząc o jego uchylenie w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i jego zmianę przez oddalenie powództwa w całości. Pozwani zarzucili zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

1) art. 65 w zw. z art. 353 k.c. i art. 69 ust. 1 pr.bank. przez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli zawartych w umowie z 14 stycznia 2008 r. i ustalenie, że na podstawie umowy, powód zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę 1 696 260 CHF, mimo że z treści świadczeń opisanych w tej

umowie, do których spełnienia zobowiązał się powód, nie wynika, aby zobowiązał się on do postawienia owych środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy oraz do ich wypłaty;

2) art. 69 ust. 1 pr.bank. przez niewłaściwe zastosowanie tego przepisu do ustalonego stanu faktycznego, wyrażające się w zobowiązaniu pozwanych do zapłaty na rzecz powoda kwoty 986 100,34 CHF tytułem pozostałej do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu, mimo że z niekwestionowanych ustaleń faktycznych wynika, że umowa z 14 stycznia 2008 r. przewidywała wykorzystanie kredytu w złotych i że powód wypłacił tytułem tej umowy wyłącznie środki pieniężne w walucie polskiej;

3) art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 1 pr.bank. przez niezastosowanie tego przepisu i niestwierdzenie nieważności umowy z 14 stycznia 2008 r., pomimo nieokreślenia w niej warunków korzystania z kwoty środków pieniężnych oddanych do dyspozycji kredytobiorcy;

4) art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ § 1 k.c. przez niezastosowanie tego przepisu i niestwierdzenie nieważności umowy z 14 stycznia 2008 r., mimo że umowa ta została skonstruowana w sposób sprzeczny z naturą stosunku zobowiązaniowego ze względu na przyznanie w tej umowie prawa do swobodnego i arbitralnego decydowania przez powoda o wysokości swojego świadczenia wobec kredytobiorcy oraz wysokości świadczeń wobec kredytobiorcy;

5) art. 3 ust. 1 w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 18 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 309, dalej: „pr.dewiz.”) przez błędne zastosowanie, polegające na bezpodstawnym przyjęciu, że przepis ten stanowił dopuszczalny wyjątek od przewidzianego w obowiązującym w dacie zawarcia umowy z 14 stycznia 2008 r. art. 358¹ § 1 k.c. nakazu wyrażania zobowiązań w walucie polskiej, mimo że umowa ta nie przewidywała wypłaty środków pieniężnych w walucie obcej i tym samym jej zawarcie nie stanowiło przypadku obrotu dewizowego;

6) art. 2 ust. 1 pkt 18 pr.dewiz. przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że przez rozliczenia w walutach obcych w rozumieniu tego przepisu można rozumieć również dokonywanie transakcji płatniczych w walucie polskiej,

w której waluta obca jest jedynie miernikiem ustalającym wysokość świadczeń pieniężnych w złotych będących przedmiotem takich transakcji;

7) art. 22¹ k.c. przez niezastosowanie tego przepisu do ustalonego stanu faktycznego, tj. nieuznaniu B. J. za konsumenta w kontekście zawartej umowy poręczenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wnosił o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o jej oddalenie oraz zasądzenie od pozwanych kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Uzasadniony jest przede wszystkim zarzut naruszenia art. 22¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. O statusie konsumenta na tle tego przepisu rozstrzyga kilka elementów, z których kluczowym jest charakter czynności prawnej dokonywanej przez osobę fizyczną z przedsiębiorcą – niezwiązany z działalnością gospodarczą lub zawodową tej pierwszej. Kryterium to oznacza, że status konsumenta nie podlega ocenie *in abstracto*, lecz w relacji do konkretnej czynności prawnej (wyrok Sądu Najwyższego z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22). W pierwszej kolejności wymaga zatem rozważenia, czy odpowiedzialność pozwanej B. J. wobec B. w ogóle wynika z czynności prawnej, czy też z innego zdarzenia prawnego.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku można wywieść wniosek, że pozwana B. J. ponosi odpowiedzialność względem powoda jako poręczycielka. Co prawda, Sąd Apelacyjny nie powołuje w tym kontekście relewantnych przepisów (art. 876 i n. k.c.), ale kilkakrotnie odwołuje się do czynności poręczenia dokonanej przez pozwaną (k. 19-20 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Ponadto, Sąd drugiej instancji zaaprobował motywy prawne, którymi kierował się Sąd Okręgowy uwzględniając powództwo (k. 12 uzasadnienia). Natomiast Sąd pierwszej instancji (również nie wskazując w tym kontekście żadnych przepisów) przyjął, że skoro pozwana udzieliła poręczenia za zobowiązania A. J., to nie może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności wynikające z przyjęcia spadku po A. J. z

dobrodziejstwem inwentarza. Ponosi bowiem odpowiedzialność za zobowiązania A. J. wynikające z umowy kredytu jako poręczyciel (k. 13 uzasadnienia Sądu Okręgowego). Jest to o tyle istotne, że pozwana może potencjalnie odpowiadać względem powodowego banku także jako spadkobierczyni A. J., ewentualnie jako dłużniczka rzeczowa (skoro wierzytelność była zabezpieczona hipoteką), bądź też jako strona zawartej z bankiem ugody (art. 917 k.c.).

Skoro jednak podstawą uwzględnienia powództwa wobec pozwanej było udzielenie przez nią poręczenia za zobowiązania A. J. wynikające z umowy kredytu, to nie może być wątpliwości, że odpowiedzialność pozwanej znajduje oparcie w czynności prawnej poręczenia dokonanej z powodowym bankiem (przedsiębiorcą), a więc czynności odrębnej od umowy kredytu. Ponieważ podstawą zobowiązania pozwanej jest inna czynność prawna niż kreująca odpowiedzialność A. J., nie ma przeszkód, aby do czynności poręczenia stosować inne kryteria oceny (w kontekście statusu stron) niż do umowy kredytu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 18 maja 2022 r., II CSKP 362/22, a także wyrok TSUE z 3 września 2015 r., C-110/14, Horațiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 29-30). Istotne jest przy tym to, że pozwana nie prowadzi działalności gospodarczej lub zawodowej, a zatem udzieliła poręczenia bez związku ze swoją działalnością gospodarczą lub zawodową. Jest więc w świetle art. 22¹ k.c. konsumentem.

2. Oceny tej nie zmienia to, że poręczenie zostało udzielone za zobowiązania zaciągnięte przez małżonka, prowadzącego działalność gospodarczą. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy, co do zasady, zaakceptował tezę, że poręczyciel zobowiązania zaciągniętego przez przedsiębiorcę może mieć status konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2006 r., IV CSK 372/05).

Z kolei w wyroku z 10 maja 2017 r., I CSK 477/16, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że na gruncie art. 22¹ k.c. nie można uzależniać traktowania poręczyciela jako konsumenta od tego, by związku z działalnością profesjonalną nie wykazywała ani sama czynność poręczenia, ani czynność, z której wynikał zabezpieczony dług główny. Bardziej uzasadnione jest ograniczenie tego związku do samego

poręczenia, które zachowuje pewną samodzielność w stosunku do głównej umowy. Nie ma więc dostatecznych podstaw do tego, aby w kontekście art. 22¹ k.c. przy dokonywaniu oceny związku poręczenia z działalnością gospodarczą lub zawodową uzależniać status konsumenta od charakteru umowy głównej. Związek między daną czynnością a działalnością gospodarczą lub zawodową musi być bezpośredni, co oznacza, że istnienie związku jedynie pośredniego nie wyłącza uznania osoby dokonującej czynności za konsumenta. Jeśli dana osoba fizyczna w ogóle nie prowadzi działalności gospodarczej lub zawodowej, to w umowie zawartej z przedsiębiorcą – w świetle art. 22¹ k.c. – w zasadzie zawsze będzie traktowana jako konsument. Stąd też Sąd Najwyższy przyjął, że konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c. jest osoba fizyczna, udzielająca poręczenia wekslowego spłaty zobowiązania małżonka – przedsiębiorcy z tytułu umowy leasingu, jeżeli poręczenie to nie jest bezpośrednio związane z działalnością gospodarczą lub zawodową tej osoby.

3. Sąd Apelacyjny, odmawiając pozwanej statusu konsumenta, odwołał się do orzecznictwa TSUE na tle dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE L z 21 kwietnia 1993 r., nr 95, s. 29). Sąd drugiej instancji podkreślił, że w orzecznictwie tym dominuje ujmowanie pojęcia konsumenta w świetle kryterium funkcjonalnego, polegającego na ocenie, czy dany stosunek umowny wpisuje się w ramy działalności niezwiązanej z wykonywaniem działalności gospodarczej lub zawodowej.

Istotnie, jak wyjaśnił TSUE w powołanym przez Sąd Apelacyjny postanowieniu z 19 listopada 2015 r., C-74/15, Dumitru Tarcău i Ileana Tarcău przeciwko Banca Comercială Intesa Sanpaolo România SA Arad i in., dyrektywa 93/13 definiuje umowy, do których ma zastosowanie, przez odniesienie do statusu kontrahentów, w zależności od tego, czy działają oni w ramach swojej działalności zawodowej, czy też nie (zob. wyroki TSUE: z 30 maja 2013 r., C-488/11, Dirk Frederik Asbeek Brusse i Katarina de Man Garabito przeciwko Jahani BV, pkt 30; z 15 stycznia 2015 r., C-537/13, Birutė Šiba przeciwko Arūnas Devėnas, pkt 21). Jeżeli chodzi o kwestię tego, czy osobę fizyczną, która zobowiązuje się zagwarantować zobowiązania spółki handlowej powzięte względem instytucji

bankowej w ramach umowy kredytu, można uważać za „konsumenta” w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13, TSUE zaznaczył, że chociaż taką umowę gwarancji lub poręczenia można ze względu na przedmiot określić jako umowę akcesoryjną względem umowy głównej będącej źródłem długu, który zabezpiecza, to z punktu widzenia stron umowy przedstawia się ona jako umowa odrębna, gdyż zawarta jest pomiędzy osobami innymi aniżeli strony umowy głównej. To więc w odniesieniu do stron umowy gwarancji lub poręczenia należy oceniać charakter, w jakim strony te działały. Pojęcie „konsumenta” w rozumieniu art. 2 lit. b) dyrektywy 93/13 ma charakter obiektywny (zob. wyrok TSUE z 3 września 2015 r., C-110/14, Horățiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 21).

Pojęcie to należy oceniać w świetle kryterium funkcjonalnego, polegającego na ocenie, czy dany stosunek umowny wpisuje się w ramy działalności niezwiązanej z wykonywaniem zawodu. W przypadku osoby fizycznej, która wystąpiła jako gwarant względnie poręczyciel wykonania przez spółkę handlową jej zobowiązań, do sądu krajowego należy ustalenie, czy osoba ta działała w ramach swej działalności zawodowej, bądź to z powodu powiązań funkcjonalnych, jakie ma z tą spółką, takich jak zarządzanie, bądź to z uwagi na znaczący udział w jej kapitale zakładowym, czy też działała w celach prywatnych (pkt 26-29, podobnie postanowienie TSUE z 14 września 2016 r., C-534/15, Pavel Dumitraș i Mioara Dumitraș przeciwko BRD Groupe Société Générale – sucursala Satu Mare, pkt 29-34).

4. Nie można się zgodzić z Sądem Apelacyjnym, że stanowisko TSUE wyrażone w powołanych orzeczeniach prowadzi do wniosku, iż osoba fizyczna udzielająca poręczenia za zobowiązanie małżonka prowadzącego działalność gospodarczą nie może być traktowana na tle art. 22¹ k.c. jako konsument. Sąd drugiej instancji wskazał, że jest tak, ponieważ małżonkowie pozostawali w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, co oznaczało odpowiedzialność majątkiem wspólnym za zaciągnięte przez A. J. zobowiązanie (art. 41 § 1 k.r.o.). Poza tym środki uzyskane z kredytu zostały przeznaczone na działalność gospodarczą, a więc w istocie na majątek wspólny małżonków.

TSUE wyraźnie jednak wskazał, że nie jest konsumentem osoba udzielająca poręczenia za cudze zobowiązania w ramach swojej działalności zawodowej, wynikającej (1) bądź to z powiązań funkcjonalnych, jakie ma z dłużnikiem, takich jak zarządzanie, (2) bądź to z uwagi na znaczący udział w jego kapitale zakładowym. Prowadzi to do wniosku, że według TSUE możliwe jest przyjęcie, iż dana osoba prowadzi działalność zawodową (gospodarczą), jeżeli jest powiązana z przedsiębiorcą, za którego zobowiązania poręcza: 1) funkcjonalnie, np. jest członkiem organu tego przedsiębiorcy (spółki) lub 2) majątkowo, będąc np. współnikiem spółki. Innymi słowy określony charakter powiązań między daną osobą a przedsiębiorcą może wskazywać, że osoba ta prowadzi działalność zawodową (gospodarczą) i dlatego konkretna czynność (udzielenie poręczenia) jest dokonywana w ramach tej działalności.

5. Z oczywistych przyczyn argumentacja ta nie może wprost odnosić się do małżonków. Nie można przecież mówić o takich powiązaniach małżonków na płaszczyźnie zarządzania lub udziałów w majątku. Nie budzi jednak wątpliwości, że małżonek może współdziałać w prowadzeniu działalności gospodarczej przez drugiego małżonka (przedsiębiorcę) a jego stopień zaangażowania może być na tyle znaczny, że będzie pozwalał na uznanie tej partycypacji za działalność zawodową lub gospodarczą, nawet wówczas, gdy małżonek ten formalnie takiej działalności nie prowadzi i nie jest przedsiębiorcą ujawnionym w CEIDG. Sytuacja taka wykluczałaby traktowanie takiego małżonka jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c.

Jednak z samego faktu pozostawania w związku małżeńskim oraz istnienia wspólności majątkowej małżeńskiej nie wynika automatycznie, że małżonek zawsze bierze udział w prowadzeniu działalności gospodarczej drugiego z małżonków (przedsiębiorcy), a więc, że prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą, co pozbawiałoby go statusu konsumenta w przypadku dokonywanych z osobami trzecimi czynności prawnych, dotyczących działalności małżonka będącego przedsiębiorcą. Innymi słowy, pozostawanie w związku małżeńskim lub w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej nie świadczy jeszcze o istnieniu tego rodzaju powiązań między małżonkami, które przesądzają, że małżonek przedsiębiorcy również prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą.

Sąd Apelacyjny nie wskazał natomiast na takie okoliczności, wykraczające poza typowe relacje między małżonkami, które przekonywałyby o istnieniu tego rodzaju powiązań pozwalających na przyjęcie, że pozwana prowadziła działalność zawodową lub gospodarczą ze względu na charakter i stopień jej zaangażowania w działalność gospodarczą A. J..

6. Skoro pozwana udzielając poręczenia była konsumentem, obowiązkiem Sądów *meriti*, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE, było zbadanie, czy warunki umowy poręczenia (w powiązaniu z umową kredytu), wchodzące w zakres stosowania dyrektywy 93/13 mają nieuczciwy charakter, a także do tego, by dokonawszy takiego badania, zniwelować brak równowagi między konsumentem a przedsiębiorcą (wyrok TSUE z 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, pkt 42; zob. też wyroki TSUE: z 9 listopada 2010 r., VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, pkt 56; z 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C-618/10, pkt 44; z 21 lutego 2013 r., Banif Plus Bank, C-472/11, pkt 24; z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo; z 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, pkt 58). Przy braku skutecznej kontroli potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy nie można bowiem zagwarantować przestrzegania praw przyznanych w drodze dyrektywy 93/13 (wyrok TSUE z 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, pkt 62 i przytoczone tam orzecznictwo; ostatnio także wyrok TSUE z 7 listopada 2019 r., Profi Credit Polska, w połączonych sprawach C-419/18 i C-483/18). Zgodnie z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 sądy krajowe są zobowiązane do zaniechania stosowania nieuczciwych warunków umownych, aby nie wywierały one, w braku sprzeciwu konsumenta, wiążących wobec niego skutków (wyrok z 26 marca 2019 r., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

Stanowisko co do konieczności badania przez sąd z urzędu, czy w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem znajdują się niedozwolone (abuzywne) postanowienia jest szeroko aprobowane w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki: z 22 października 2020 r., I CSK 238/19; z 17 czerwca 2021 r., II CSKP 35/21; z 3 sierpnia 2021 r., I NSNc 232/21; z 31 sierpnia

2021 r., I NSNc 93/20; z 22 września 2021 r., I NSNc 429/21; z 22 września I NSNc 317/21; z 1 grudnia 2021 r., I NSNc 535/21).

Sąd ma obowiązek zbadania abuzywności postanowień umownych w granicach sporu (art. 321 § 1 k.p.c.), a w szczególności – w granicach przytoczeń faktycznych stron. Nie budzi jednak wątpliwości, że w okolicznościach sprawy, zagadnienie ewentualnej abuzywności postanowień umowy kredytu, rzutuujących w decydujący sposób na zakres odpowiedzialności pozwanej, jako poręczycielki (zob. art. 879 § 1 k.c.), było objęte przytoczeniami faktycznymi stron. Konieczne było więc zbadanie, czy zawarta przez pozwaną umowa poręczenia nie zawiera niedozwolonych postanowień, mając na względzie, że udzielając poręczenia pozwana przyjęła odpowiedzialność za zobowiązania A. J. wynikające z umowy kredytu.

7. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest już pogląd o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od arbitralnej decyzji jednej ze stron (zob. m.in. wyroki: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 13 grudnia 2018 r., V CSK 559/17; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 28 września 2021 r., I CSKP 74/21, OSNC 2022, nr 5, poz. 53).

Sądy *meriti* nie rozważyły, czy – przy przyjęciu, że pozwana jest konsumentem – dopuszczalne jest w świetle postanowień dyrektywy 93/13 i art. 385¹ k.c. takie ukształtowanie jej odpowiedzialności za zobowiązania przedsiębiorcy, których wysokość jest kształtowana dowolnie przez jedną stronę umowy, tj. bank. W tym kontekście brak jest również ustaleń co do faktycznych możliwości negocjowania przez A. J. kursu, po którym następowało przeliczenie

uruchamianych przez powoda transz kredytu. Niezależnie od tej okoliczności wysokość rat kredytu obciążających kredytobiorcę nie podlegała już negocjacji.

8. W odniesieniu do pozwanego K. J., ponoszącego wobec powodowego banku odpowiedzialność jako spadkobierca A. J., Sąd Apelacyjny nie wziął pod rozwagę, że – jak wyjaśnił Sąd Najwyższy – sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Postanowienie zezwalające wierzycielowi na swobodne określenie wysokości świadczenia drugiej strony oddaje bowiem tę stronę we władzę wierzyciela, który może dowolnie wpływać na jej sytuację ekonomiczną, odpowiednio kształtując wysokość świadczenia. Sprzeczność z naturą stosunku zobowiązaniowego w tym przypadku polega na wprowadzeniu do jego treści elementu nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej, co jest obce stosunkom zobowiązaniowym oraz stosunkom prywatnoprawnym w ogólności (tak uchwała Sądu Najwyższego z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22).

Stanowisko to jest tym bardziej aktualne w przypadku kredytu denominowanego, w którym wysokość świadczeń obu stron (kwota udzielonego kredytu i raty) jest uzależniona od arbitralnej decyzji banku. Mimo podniesienia przez pozwanych w apelacji zarzutu naruszenia na tym tle art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c., Sąd Apelacyjny w ogóle się do niego nie odniósł, analizując jedynie ogólną dopuszczalność zawarcia umowy kredytu denominowanego w walucie obcej (k. 14 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). W tym zakresie trafny jest więc zarzut skargi kasacyjnej naruszenia art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c.

9. W tym kontekście ocena zarzutu naruszenia art. 65 k.c., polegającego na błędnej wykładni oświadczeń woli stron umowy kredytu i ustalenie, że powód zobowiązał się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę 1 696 260 CHF, jest przedwczesna. Zagadnienie to miałoby bowiem znaczenie tylko wówczas, gdyby przyjąć, że umowa poręczenia wiąże pozwaną (art. 358¹ k.c.), pozwany ponosi

odpowiedzialność jako spadkobierca A. J. (art. 58 § 1 w zw. z art. 353¹ k.c.) a powodowi co do zasady przysługuje dochodzone roszczenie. Wówczas wymagało będzie rozważenia, czy, mając na uwadze cel i zamiar stron (art. 65 § 2 k.c.), powód może dochodzić od pozwanych roszczenia w CHF, czy też jedynie w złotych.

10. Chybione są natomiast zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące sprzeczności konstrukcji umowy kredytu odwołującej się do waluty obcej, w tym przewidującej udzielenie kredytu denominowanego w walucie obcej, z art. 69 ust. 1 pr.bank (zarzuty 1-3 skargi). Umowa kredytu wiążąca wysokość udzielonego kredytu oraz wysokość jego spłat z kursem waluty obcej, np. franka szwajcarskiego, nie jest sprzeczna z ogólną konstrukcją umowy kredytu przewidzianą w art. 69 ust. 1 pr.bank. Orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w tym zakresie już utrwalone (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20, a także powołane w nim wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 19 marca 2015 r., IV CSK 362/14, OSNC-ZD 2016, nr C, poz. 49; z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16).

W szczególności ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r. Nr 165, poz. 984), czyli tzw. ustawa antyspreadowa, potwierdziła tylko to, co wcześniej wynikało już z zasady autonomii woli stron (art. 353¹ k.c.), a mianowicie, że przed wejściem w życie tej ustawy dopuszczalne było zawieranie umów o kredyt denominowany, jak i indeksowany (wyrok Sądu Najwyższego z 30 października 2020 r., II CSK 805/18). W tym zakresie Sąd Najwyższy odwołuje się do argumentacji przedstawionej w tych orzeczeniach, aby uniknąć zbędnych powtórzeń.

11. Nie mogły być też skuteczne zarzuty dotyczące naruszenia art. 2 ust. 1 pkt 18 pr.dew. (zarzuty 5 i 6 skargi). Formułując te zarzuty, skarżący – jak się wydaje – starają się wykazać, że treść zawartej umowy kredytu była sprzeczna z zasadą walutowości, wyrażoną w art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 23 stycznia 2009 r. (zob. ustawę z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz ustawy – Prawo dewizowe; Dz.U. z 2008 r. Nr 228, poz. 150),

a więc także w chwili zawarcia umowy. Nie został jednak podniesiony zarzut naruszenia art. 358 § 1 k.c. Nie ma zatem podstaw do rozważania, czy dokonana przez oba Sądy wykładnia art. 2 ust. 1 pkt 18 pr.dew. jest prawidłowa. Zarzut ten mógłby bowiem ewentualnie być skuteczny tylko w powiązaniu z zarzutem naruszenia art. 358 § 1 k.c.

12. Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok częściowo, tj. w punkcie pierwszym podpunkt a) oraz w punktach drugim i czwartym i przekazał sprawę w tej części Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o postępowania kasacyjnego (art. 108 § 2 k.p.c.).

[as]